

úterý 14. ledna 2020, Úřad vlády ČR, Vladislavova 4, Praha1, místnost FÓRUM

I. Účastníci setkání:

Členky a členové pracovní skupiny (9):

Lenka Balounová, Kateřina Bělohávková (MV), Veronika Bílková (předsedkyně), Jiří Hrabě, Kristina Koldinská, Michaela Stachová, Zuzana Trávníčková, František Valeš, Jan Vobořil

Zástupci členů a členek pracovní skupiny (2):

Iva Schneider Lokvencová (zástupkyně Davida Pospíšila, MPSV), Ivana Šobáňová (zástupkyně Jaroslava Faltýna, MŠMT)

Nepřítomní členové a členky pracovní skupiny (2):

Šárka Dušková, Dana Steinová

Hosté (1):

Lukáš Zícha (MZV)

Sekretariát (1):

Barbora Hnátová (tajemnice, ÚV)

II. Návrh programu setkání:

- Úvod
 - **Problémy a náměty k řešení vycházející z praxe + diskuze**
 - M. Stachová – ředitelka Nadace Krása pomoci
 - J. Hrabě – ředitel Elpida, o.p.s.
 - **Obecná diskuze k návrhům konkrétních témat a úkolů k řešení v roce 2020**
 - **Různé**
-

III. Průběh setkání:

1. Úvod

V. Bílková uvedla setkání a seznámila členy s postavením a rolí pracovní skupiny.

- **Problémy a náměty k řešení vycházející z praxe + diskuze**
 - M. Stachová, ředitelka Nadace Krása pomoci, seznámila členy pracovní skupiny s návrhem témat, s jejichž řešením by mohla pracovní skupina pomoci. Uvedla následující témata:
 - **domácí péče,**
 - **sociální izolace,**
 - **neformální pečující,**
 - **zneužívání a násilí na seniorech,**
 - **úmluva o lidských právech starších osob.**

Bližší informace jsou k dispozici v prezentaci M. Stachové, která je přílohou tohoto zápisu.

Diskuze k příspěvku:

M. Stachová zdůraznila téma týkající se **domácích pečujících**. Je podle ní důležité, aby se péče o starší osoby ve funkční rodině stala zvykem. Mělo by se přistoupit zejména k lepšímu legislativnímu

uchopení a větší informovanosti. Informace většinou pocházejí pouze ze strany neziskových organizací. Uvítala by i větší aktivitu státu.

Navázala K. Koldinská, která uvedla, že otázka domácí péče je naprosto klíčová. Navrhla, že by bylo vhodné řešit současné nastavení právní úpravy **dlouhodobého ošetřovného a příspěvku na péči**. Informovala, že podpůrná doba dlouhodobého ošetřovného byla zkrácena z navrhovaného půl roku na 3 měsíce. Původní snaha tak byla neformálního pečujícího podpořit, což se ale v současnosti neděje.

K příspěvku na péči K. Koldinská uvedla, že v minulosti existoval příspěvek při péči o osobu blízkou a jinou osobu, což byla dávka pro neformálního pečujícího, který se rozhodl zůstat doma. Tato dávka byla časově neomezená, nešla z pojistného, ale šlo o dávku sociální pomoci financovanou ze státního rozpočtu. Zrušena byla z důvodu, že byla zneužívána. Místo toho byla zvolena „německá cesta“ příspěvku na péči, na což doplatili právě domácí pečující.

Podle K. Koldinské také zcela jistě chybí **informační a organizační podpora pro osoby, které se rozhodnou pro domácí péči**. Jde podle ní o otázku fungování místní správy, případně také zdravotní správy.

V. Bílková shrnula, že jedno z témat pracovní skupiny by tedy mohlo být téma domácích pečujících, které by mělo tři body, a to dlouhodobé ošetřovné, příspěvek na péči a informační struktura.

F. Valeš doplnil k příspěvku na péči, že dle zkušeností Poradny pro občanství lze v některých případech alespoň částečně pečujícím ulevit prostřednictvím příspěvku na péči. Proto navrhl, že by jednou z priorit pracovní skupiny měla být **podpora systému vyřizování příspěvku na péči**, zejména odlehčením odvolacímu řízení a zrychlením posuzování zdravotního stavu.

J. Hrabě pokračoval také poznámkou k příspěvku na péči. Upozornil na skutečnost, že v některých případech pečující osoby nemají za co příspěvek na péči utratit, protože v místě nejsou dostupné služby. Podle něho by tak bylo vhodné upravit dostupnost služeb, které jsou domácími pečujícími požadovány, zejména v regionech. Podle J. Hraběte jsou klíčovými tématy **informovanost a zajištění dostatečných kapacit služeb**.

V. Bílková shrnula, že dalším tématem pracovní skupiny by měla být také **domácí péče**, která s prvně uvedeným tématem úzce souvisí.

K. Koldinská na závěr diskuze doplnila, že pokud jde o dostupnost péče, existuje **nález Ústavního soudu**, který se týká dětí s poruchou autistického spektra, a ve kterém se Ústavní soud vyjádřil tak, že stávající zákon o sociálních službách poskytuje nástroje k tomu, aby byl kraj nucen zajistit dostupnost služby, pokud je v jeho regionu potřeba.¹

- J. Hrabě, ředitel Elpida, o.p.s., představil témata, se kterými se setkává v praxi a která jsou z jeho pohledu problematická. Na začátek krátce informoval o činnostech Elpidy, která se zaměřuje zejména na

¹ Nález I. ÚS 2637/17 ze dne 14. 2. 2018

aktivní seniory. Podle J. Hraběte se v ČR řeší stáří stále izolovaně jako období, do kterého člověk dospěje, a pak už jakoby nepatřil do společnosti. Naproti tomu se západní Evropa vyznačuje konceptem bezvěké společnosti, která stojí na jiných identitách než je věk.

J. Hrabě zmínil i **roli médií a témat, v souvislosti se kterými se o seniorech mluví**.

Dále se vyjádřil k mezigeneračnímu bydlení, které už se začíná i v ČR realizovat, ale které naráží na nezájem ze strany seniorů. Češi jsou spíše uzavření komunitnímu řešení.

Poté J. Hrabě přistoupil k samotné prezentaci problémů. Stejně jako M. Stachová se vyjádřil k **terénním službám**, které jsou zajišťovány zejména místními obecně prospěšnými společnostmi omezenými, pokud jde o financování.

Dále vznesl téma seniorů v **akutní hmotné nouzi**, jejichž podpora je dle J. Hraběte nedostatečná. Chybí také možnost využít potraviny z potravinové banky nebo dotované stravování.

Postrádá dále **koncept bydlení pro seniory**. Jde o nedostatek bezbariérových bytů a např. i o pomoc při jednání s realitními agenturami při snaze o výměnu dosavadního bydlení za bezbariérové. Problémem je také nízká ochota starších osob se stěhovat.

Podle J. Hraběte chybí také **koncept péče o osoby s demencí**. Kapacita poraden a ordinací pro poruchy paměti je nedostatečná, přitom počet osob postižených kognitivní poruchou roste.

Dále J. Hrabě také uvedl problém **domácího násilí**. Problémem je zejména informovanost, kdy senioři často nevědí, co si pod pojmem „domácí násilí“ představí. Často jej vnímají pouze jako fyzické násilí, nikoli psychický aspekt. Je podle něho proto zapotřebí posílit podporu a osvětu o tématu mezi staršími.

J. Hrabě dále hovořil o potřebě **fungování komunity**, sousedských vztahů a místním nastavení.

Požádal také o prověření, zda na MMR funguje podpora pro menší domovy pro seniory, které by se daly stavět např. na úrovni obce, a byly by tak bydlením, které by musela zajišťovat obec a které by bylo pro místní.

Dále se domnívá, že je zapotřebí obecně měnit **pohled na stáří ve společnosti**, zejména v komunitě a v oblasti zaměstnávání. Stále také převládá představa, že po odchodu do důchodu se o danou osobu stát postará.

Závěrem příspěvku J. Hrabě zdůraznil potřebu zabývat se **vzděláváním**. Starší osoby fungují v informační síti, ale nemají k tomu dostatečné nástroje. Podle něho by bylo zapotřebí institucionálně ukotvit vzdělávání seniorů. Nehovoří přitom o univerzitách třetího věku, které spadají pod MŠMT, ale spíše o komunitních centrech na úrovni menších obcí. Proto by navrhoval zřízení odpovědného subjektu na vládní či ministerské úrovni, vytvoření legislativního rámce a systémové podpory.

Diskuze k příspěvku:

J. Hrabě by právě posledně zmíněné téma příspěvku, tj. institucionální zakotvení, podpora na úrovni ministerstva, vytvoření legislativního rámce a systémové podpory vzdělávání starších osob vzdělávání starších osob, považoval za téma a úkol, kterým by se měla pracovní skupina v roce 2020 blíže zabývat. Dále by uvítal tlak na to, aby se o seniorech mluvilo v jiném kontextu než dosud, tj. pouze v souvislosti s valorizacemi důchodů.

J. Vobořil navázal v souvislosti s on-line životem seniorů a otevřel problematiku digitalizace. Podle něho v některých případech chybí **dostupnost alternativ pro on-line řešení při poskytování služeb**, což je

příkladem nepřímé diskriminace. A proto by doporučoval, aby se pracovní skupina věnovala uvedenému problému jako jednomu z jejích témat.

M. Stachová se připojila a uvedla, že shledává další aspekt, a to **zneužívání na internetu** a přesun tzv. šmejdů na internet.

V. Bílková informovala, že tímto tématem tzv. šmejdů na internetu se již zabývá jiný pracovní orgán. Navrhla proto zařadit téma jako rezervní a ověřit, zda je řešeno dostatečně a zda jsou některé oblasti, které by mohla pracovní skupina pokrýt.

Podle K. Bělohávkové (MV) by uvedené téma zneužívání na internetu mohlo být součástí tématu vzdělávání starších osob. J. Hrabě tento názor také podpořil. Uvedl, že zneužívání souvisí také s nedostatkem asertivity. K. Bělohávková informovala, že MV bude mít projekt z Norských fondů ke vzdělávání seniorů k oblasti dezinformací.

V. Bílková shrnula, že téma zneužívání na internetu si pracovní skupina může ponechat v zásobě.

2. Informace MPSV k agendě stárnutí

I. Schneider Lokvencová z odboru politiky stárnutí a sociálního začleňování MPSV sdělila, že je na úrovni MPSV připraven strategický rámec přípravy na stárnutí populace pro roky 2019-2025, který od července 2019 čeká na projednání vládou. MPSV má dále projekt Implementace politiky stárnutí na krajskou úroveň. Existují také dotační programy zaměřené na podporu veřejně účelných aktivit seniorských organizací s celostátní působností, na podporu obcí přátelských rodině a podporu samosprávy v oblasti stárnutí.

I. Schneider Lokvencová pokračovala představením uvedeného projektu MPSV. Mezi klíčové aktivity v rámci projektu podle ní patřilo zpracovávání analýz, které byly použity při tvorbě výše uvedeného strategického dokumentu. V rámci projektu se MPSV účastní také mezinárodních aktivit, k tomu uvedla příklad sbírání dobré praxe. Projekt zasahuje také na regionální úroveň, např. pořádá kulaté stoly a další osvětové aktivity. Hlavními tématy jsou boj se šmejdou, podpora seniorských aktivit, podpora komunitních center (vč. finanční), podpora neformálních pečujících, důchodová oblast a také úprava výše důchodů neformálních pečujících. Řeší se také fungování lékařské posudkové služby, poskytování sociálních služeb, exekuce a oblast dostupného bydlení pro seniory.

3. Stanovení témat k řešení v roce 2020

M. Stachová připomněla, že WHO vyhlásilo období 2020-2030 jako dekádu zdravého stárnutí, což reflektovalo MZd. Domnívá se proto, že by bylo dobré přizvat zástupce MZd. Dále uvedla, že v Poslanecké sněmovně existuje pracovní skupina, která se zabývá násilím na seniorech a zneužíváním seniorů a že je její členkou.

V. Bílková souhlasila s přizváním zástupce MZd a dále zdůraznila, že by pracovní skupina měla mapovat aktivity jiných pracovních orgánů, aby se s nimi aktivity pracovní skupiny nepřekrývaly.

Následně V. Bílková **shrula témata k řešení v roce 2020**, která byla na tomto setkání navržena. Šlo o následující:

1. Domácí pečující

- a) Dlouhodobé ošetrovné
- b) Příspěvek na péči
- c) Informační struktura
- d) Procesní nastavení

2. Domácí péče

- a) Systém
- b) Administrativa
- c) Financování
- d) Legislativní rámec

3. Vzdělávání seniorů

- a) Legislativní rámec
- b) Systémová podpora

4. Dostupnost alternativ k on-line komunikaci

5. Změna vnímání stárnutí, stáří a starších osob ve společnosti (průřezové)

J. Hrabě měl připomínku k bodu 3. Vzdělávání seniorů, když by podle něho mělo být zřejmé, že míří na komunální úroveň.

Dále uvedl, že z praxe má zkušenost, že starší lidé se často velmi špatně identifikují s označením "senior". Podle něho nebyla nalezena vhodná etymologie a vhodný ekvivalent k pojmu "důchodce".

J. Vobořil vznesl k diskusi téma **přístupu ke spravedlnosti a právní pomoci u seniorů**. Uvedl, že luRe se zaměřuje na oblast exekucí u seniorů a často v praxi naráží na to, že k exekucím vůbec nemuselo dojít, pokud by se senior na počátku včas dostal k právní pomoci. Již samotné vyplnění formuláře žádosti o bezplatného právníka u soudu, je podle jeho názoru velmi náročné. Domnívá se proto, že by bylo přínosné, pokud by v kompetencích sociálních pracovníků byla asistovaná pomoc seniorům při vyplňování takových formulářů.

V. Bílková souhlasila, že je téma relevantní, nicméně informovala, že téma právní pomoci je velkým tématem, které v poslední době rezonovalo na Radě vlády pro lidská práva, a proto bude podle ní lepší, když pracovní skupina prozatím počká, zda Rada vlády pro lidská práva nepřijme k tomuto tématu nějakou obecnější iniciativu.

F. Valeš se přidal a připomněl, že tohoto tématu se také dotýká pracovní skupina pro ochranu práv osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením.

K. Bělohávková se vrátila také k tématu mezinárodních snah o přijetí Úmluvy o lidských právech starších osob. Požádala, zda by pracovní skupina mohla alespoň sledovat vývoj vyjednávání. L. Zícha (MZV) uvedl, že MZV tento vývoj sleduje a může pracovní skupinu informovat.

Na závěr V. Bílková navrhla rozdělení témat mezi členy pracovní skupiny jako garanty, kteří přijdou s prvními náměty, jež se v rámci skupiny budou diskutovat. Témata byla rozdělena následovně:

1. Domácí pečující - K. Koldinská, M. Stachová, F. Valeš (procesní aspekty příspěvku na péči)

3. Vzdělávání seniorů - J. Hrabě

4. Dostupnost alternativ k on-line komunikaci - J. Vobořil

Z. Trávníčková navrhla, že by mohlo být dobré zjistit, jak je aplikován zákon o sociálních službách ve světle nálezu Ústavního soudu ČR, který zmínila K. Koldinská, pokud jde o sociální služby poskytované starším osobám. Na tuto otázku by tak měla podle Z. Trávníčkové odpovědět státní správa (asi MPSV) nebo samospráva (kraj).

4. Závěr

Další setkání pracovní skupiny bude naplánováno na březen a bude věnováno tématu domácích pečujících. První námět si společně připraví K. Koldinská, M. Stachová a F. Valeš.
